

Niina Vähäuski

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA HUOLEN PUHEEKSI OTTAMISESTA PÄIVÄKO- DISSA

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Niina Vähäuski	Sosionomi (AMK)	Kesäkuu 2017
Opinnäytetyön nimi		45 sivua
Vanhempien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa		3 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kouvolan kaupunki		
Ohjaaja		
Eija Vikman		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä selvitettiin päiväkodissa päivähoidossa olevan lapsen vanhemman näemyksiä huolen puheeksi ottamisesta. Tavoitteena oli tuottaa työn toimeksiantajalle, Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle, tietoa, miten vanhemmat kokevat huolen puheeksi ottamisen, miten he määrittelevät huolen ja millaisiin tilanteisiin puheeksi ottaminen vanhempien mielestä liittyy. Opinnäytetyössä selvitettiin myös huolen puheeksi ottamisen liittyviä kehittämiskohteita sen perusteella, millaisia haasteita vanhemmat liittävät huolen puheeksi ottamiseen.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat ovat varhaiskasvatus, päivähoito, kasvatusyhteistyö ja huolen puheeksi ottaminen. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, ja tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Tutkimukseen osallistui kuusi Napan päiväkodissa hoidossa olevan lapsen vanhempaa. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteleamalla vanhempia yksitellen. Haastattelut litteroitiin, ja aineisto analysoitiin teemoitellen.</p> <p>Haastatteluun osallistuneet vanhemmat olivat tyytyväisiä henkilökunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vanhemmat korostivat vastauksissaan huolen puheeksi ottamisen vaativan avoimuutta ja luottamusta kasvattajien ja vanhemman välillä. He kokivat, että huolen pystyi ottamaan esiin jokaisen päiväkodin kasvattajan kanssa, mutta mieluiten he käsittelivät huolta tuttujen kasvattajien kanssa. Vanhemmat toivoivat, että kasvattajat ottavat huolen heidän kanssa esiin heti huolen herättyä. Henkilökunnan vaihtuvuus ja hakutilanteiden ruuhka koettiin hankaloittavan huolen esille tuomista. Vanhemmat esittivät parannuskohteiksi tiedonkulun ja yhteisesti sovittujen menetelmien toteennäyttämisen.</p>		
Asiasanat		
Huolen puheeksi ottaminen, kasvatusyhteistyö, laadullinen tutkimus, päiväkotito, varhaiskasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Niina Vähäuski	Bachelor of Social Services	June 2017
Thesis title Parents' experiences of raising matters of concern for discussion		45 pages 3 pages of appendices
Commissioned by City of Kouvola		
Supervisor Eija Vikman		
<p data-bbox="164 801 300 835">Abstract</p> <p data-bbox="164 875 1465 1126">The thesis was based on investigating parents' views and opinions in regards to raising matters of concern in a kindergarten environment. The aim of the study was to provide the commissioner City of Kouvola Early Childhood Department, the information on how parents experienced the process of raising matters of concern, how they determined the concept and in what kind of situations do they feel the need to raising matters of concern. The thesis also discusses, based on the challenges stated by the parents, how to improve and further develop the process of raising matters of concern.</p> <p data-bbox="164 1167 1453 1384">The theoretical framework of the thesis is based on early childhood development, childcare, collaboration with the parents and the raising matters of concern. The study was performed by means of a qualitative research and the research method was a semi-structured interview. The study was participated by six parents from the kindergarten of Nappa. All information was collected by individual interviews. The interviews were transcribed, and the information was analysed based on different themes.</p> <p data-bbox="164 1424 1465 1749">The parents who took part in the study were satisfied with the collaboration and interaction between them and the childcare personnel. The parents especially appreciated the openness and the trust that exists between the personnel and the families. They also felt that they were comfortable raising matters of concern but preferred to speak to a member of staff with they were already familiar. The parents also wished that any matter of concern would be discussed immediately after it had been raised. This was, however, sometimes complicated due to staff turnover and the hasty pick-up times. As a future development possibility, the parents proposed the improvement of communication and commonly agreed procedures.</p>		
<p data-bbox="164 1794 320 1827">Keywords</p> <p data-bbox="164 1868 1401 1928">Cooperative upbringing, day care centre, early childhood education, matter of concern, qualitative research</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO OSANA KASVATUSTA.....	7
2.1	Päiväkodissa toteutettava varhaiskasvatus	8
2.2	Pedagogiikka päivähoidossa	10
2.3	Päivähoidon kasvatust keskustelut	10
2.4	Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	12
3	KASVATUSYHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA.....	13
3.1	Tuen ja kontrollin yhdistelmä	14
3.2	Dialogisuus kutsuu toiset osallistumaan keskusteluun	15
4	HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN PÄIVÄHOIDOSSA	16
4.1	Lapsen tuen tarpeita varhaiskasvatuksessa	17
4.2	Huolen puheeksi otton vaihe	18
4.3	Puheeksi otton jälkeinen seuranta	20
4.4	Huolen puheeksi ottamisen estyminen	20
5	AIEMMAT TUTKIMUKSET	22
5.1	Vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuudesta ja huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa	22
5.2	Päivähoidon työntekijän kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta.....	23
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
6.1	Tutkimuskysymys ja alakysymykset	25
6.2	Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston kerääminen	25
6.3	Tutkimusaineiston keruu.....	25
6.4	Opinnäytetyöprosessi	26
6.5	Analysointi	27
7	TUTKIMUSTULOKSET	28
7.1	Esiin tuleva huoli.....	29
7.2	Huolen puheeksi ottamisen kokemuksia.....	29

7.3	Huolen puheeksi ottamisen jälkeen	32
7.4	Vanhempien kehittämissuhteita	33
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8.1	Tutkimuksen luotettavuus	36
8.2	Tutkimuksen eettisyys	37
9	POHDINTA	38
9.1	Ammatillinen kasvu	38
9.2	Jatkotutkimusehdotuksia	39
	LÄHTEET	40
	LIITE 1. KIRJE VANHEMMILLE	46
	LIITE 2. TEEMAHAASTATTELURUNKO	47

1 JOHDANTO

Päivähoidossa olevan alle kouluikäisen lapsen välitön elinympäristö muodostuu kodista ja päivähoidosta, joten lapsen perheen, henkilöstön ja muiden ammattilaisten avoimella vuorovaikutuksella ja heidän välisellä luottamuksella rakentuu ja toteutuu lapselle hyvä varhaiskasvatus. Päiväkodissa työskennellessäni koen, että lapsesta nousevan huolipuheen esille ottaminen varhaisessa vaiheessa on hyvin tärkeää, koska päiväkodin toiminnan perustana on lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen. Huolen esiin ottamisella pyritään lapsen hyvinvointia vaarantavien riskien ennalta ehkäisyyn. Hankalien asioiden esille tuomisessa korostuu päiväkotihenkilökunnan ja vanhempien vuorovaikutuksen toimivuus. (Huhtanen 2004, 188–190; Koivu-la 2004, 81; Heinonen ym. 2016, 10–13.)

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää Kouvolan kaupungin päiväkodissa hoidossa olevan lapsen vanhemman näkemyksiä ja kokemuksia huolen puheeksi otosta sekä vanhempien toiveita, miten huolen puheeksi ottaminen voisi sujua paremmin. Tutkimuksessa selvitän, miten vanhemmat määrittävät huolen sekä miten mahdollinen huolipuhe koetaan vanhempien keskuudessa. Koen, että vanhempien näkökulman tuominen esiin huolen puheeksi ottamisessa on tärkeää, jotta päiväkodilla voidaan kehittää toimintatapoja paremmaksi lapsen kehityksen sekä kodin ja päiväkodin yhteistyön kannalta.

Keskityn tutkimuksessani Napan päiväkodin vanhempien ajatuksiin haastattelujen avulla. Päiväkodin kasvatuskäytännöistä muodostuu päiväkodin oma kasvatuskulttuuri (Happo 2006, 68). Tutkimuksessa huolen puheeksi ottamisessa näkyy Napan päiväkodin kasvatuskulttuuri, jota vanhemmat arvioivat.

Huoli on päiväkodissa hyvin moninainen, koska ihmiset huolestuvat asioista eri tavoin. Päiväkodissa kohdattu huoli voi olla vanhempien huolta lapsesta, kasvattajan huolta lapsesta tai lapsen kokemaa huolta omasta selviytymisestä. Huoli lapsesta on vanhemmalle aina ainutkertainen kokemus. (Huhtanen 2007, 24.)

Huolen puheeksi ottamisesta alkaa lapsen kehityksen tukemiseen tähtäävä prosessi, josta puhutaan varhaisena puuttumisena, varhaisena tukena, varhaisena vastuuna, huolena, erityisenä tukena ja interventiona. Puheeksiotto voi liittyä lapsen kehitykseen, hyvinvointiin, elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin. Huolen puheeksi ottamisprosessin tavoitteena on vanhempien kanssa yhteistyössä tukea lasta. Oleellista prosessissa on, että huolenaiheet tuodaan esille mahdollisimman konkreettisesti ja huoleen haetaan ratkaisua yhdessä vanhempien kanssa. (Huhtanen 2004, 204; Koivunen 2009, 160-161.) Tässä tutkimuksessa en keskity arvioimaan huolen puheeksi ottamista ja huolen vyöhykkeistöä työmenetelmänä, koska ne ovat kehitetty päiväkodin henkilökuntaa varten.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsittelen päivähoitoa osana varhaiskasvatusta, lapsen etua ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Aineiston olen kerännyt puolistrukturoidulla kuuden vanhemman yksilöhaastattelulla. Tutkimuksellinen osuus koostuu tutkimusaineiston teemojen mukaisesta ryhmittelystä.

2 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO OSANA KASVATUSTA

Varhaiskasvatus on kasvatusta- ja koulutusjärjestelmän ensimmäinen kokonaisuus. Vuodesta 1973 lähtien voimassa ollut laki lasten päivähoitosta ajantasaistettiin ja muutosten yhteydessä lain nimike muuttui varhaiskasvatuslaiksi (580/2015) elokuussa 2015. Varhaiskasvatuslaissa säädetään valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista ja lapsikohtaisista varhaiskasvatussuunnitelmista (Heinonen ym. 2016, 79). Varhaiskasvatuslaki on yksi keskeisin lapsiin kohdistuva säädös, joten lain pääpaino on lapsen edussa ja oikeudessa varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatusta koskettavien säädösten tarkoituksena on turvata palvelut asuinpaikasta riippumatta sekä palvelun käyttäjien tasapuolinen kohtelu. Velvoittavana asiakirjana varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittää varhaiskasvatuksen sisältöä. Palvelun tasolla varhaiskasvatuksen näkökulma on vaihtunut aikuislähtöisyydestä lapsilähtöisyyteen. (Heinonen ym. 2016, 33; Määttä & Rantala 2016, 121; Pihlaja & Viitala 2018, 21–24.)

Jokaisen lapsen hyvinvoinnin edistäminen on varhaiskasvatuslain tavoite. Laki korostaa lasta kunnioittavaa toimintatapaa ja määrittää varmistamaan turvallisen varhaiskasvatusympäristön sekä turvaamaan mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välille. Olennainen tekijä laadukkaassa ja lapsen kehitystä tukevassa varhaiskasvatuksessa on riittävä, osaava ja tehtävään sitoutunut henkilöstö. (Heinonen ym. 2016, 102,115.) Keskeisiksi tekijöiksi varhaiskasvatussuunnitelmassa on nostettu oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyviä asioita: hyväksymistä ja osalliseksi pääsemistä, jolloin kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä. (Komi 2017, 13.)

Varhaiskasvatuksen lähtökohta on lapsuuden näkeminen itseisarvona. Lasten ajattelun ja oppimisen tukeminen on varhaiskasvatuksen tehtävä. Varhaiskasvatuksen perusteisiin kirjatut tavoitteet on asetettu varhaiskasvatuksen toiminnalle, ei yksittäiselle lapselle. Varhaiskasvatusikäisen lapsen oppiminen on lapsen oppimistaitojen kehittymistä. Jokainen lapsi kehittyy omaan tahtiinsa, joten samanikäiset lapset voivat olla kehityksessään eri vaiheessa. Varhaiskasvatuksessa autetaan lapsia tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja taitojaan omista lähtökohdista käsin. Lasten laaja-alaisen osaamisen edistäminen on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvattujen oppimisen alueiden tehtävä. (Suhonen 2011, 104; Kola-Torvinen 2017, 13–14; Neitola 2017, 25.) Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsi on aktiivinen toimija, jonka tarpeista ja mielenkiinnon kohteista lähtee toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma s.a., 41).

2.1 Päiväkodissa toteutettava varhaiskasvatus

Päivähoito on yhteiskunnan palveluista yleisin lapsiperheiden käyttämä palvelumuoto. Päiväkotipalveluja tuottavat kunnat, yksityiset palveluntuottajat ja yhdistykset (Reunamo 2007, 101). Päivähoidon tehtävänä on tuottaa pienten lasten kasvua ja kehitystä edistäviä hoito- ja kasvatuspalveluja, mahdollistaa vanhempien työelämäänsä osallistumista ja helpottaa tarjotulla palvelulla työntantajille työvoiman saatavuus (Kekkonen 2012, 31). Lapsen tarpeet ja hyvinvointi ovat päivähoiton työn lähtökohta; päivähoiton tärkeä tehtävä on ohjata

lasta onnistumiseen. Päivähoidon perustehtäviin voidaan määritellä kuuluvaksi lasten hoito, kasvatusta ja opetus sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. (Alijoki & Pihlaja 2016, 274.) Päiväkoti tarjoaa ryhmäkasvatusta, jolloin lapsen oppiminen ja kehittyminen tapahtuu turvallisen ryhmän jäsenenä (Onnismaa 2017, 35).

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen johtava periaate on lapsen etu. Lapsen edun huomioon ottaminen on kasvattajan tehtävä lapsen hoitopäivän aikana. (Koivunen 2009, 31.) Lasten oikeuksien edustaminen ja edistäminen päivähoiton yhteiskunnallisena tehtävänä voidaan tulkita myös lapsilähtöisen kasvatustyön lähtökohdaksi. Lapsen ja perheen välisen suhteen vahvistaminen, varhaiskasvatuksen linjausten tiedottaminen perheille sekä perheiden kutsuminen osallistumaan varhaiskasvatukseen toimintaan ovat julkisen varhaiskasvatuksen velvollisuuksia. (Kekkonen 2012, 42.)

Päivähoidon lainsäädännöllistä tehtävää, kotien tukemista kasvatustyössä, on käytetty perusteluna perhelähtöisyydelle. Varhaiskasvatustalaki korostaa lasten ja vanhempien osallisuutta. Lapsen kasvua ja oppimista voidaan edistää paremmin vanhempien ja kasvattajien työskennellessä yhteistyössä kuin jos vanhemmat ja kasvattajat työskentelevät erillään toisistaan. Perhelähtöisyys on varhaiskasvatuksen ammatillisuutta, joten henkilöstön tehtävä on luoda edellytykset yhteistyölle. Perhelähtöisyys tuo vanhemmille kaksoisroolin. He ovat lapsensa vanhempia sekä päivähoiton kasvattajien yhteistyökumppaneita. Koska perheillä on omat sosiaaliset suhteensa, päivähoitossa ei voida olla tekemättä verkostotyötä. Päiväkodin kasvattajien työ liittyy siihen, mitä muissa osissa työntekijäverkostoa tehdään. Päivähoidon henkilöstön on tehtävä yhteistyötä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, kuten neuvolan, lastensuojelun ja eri järjestöjen kanssa. Ensisijaisesti päivähoiton henkilöstön tulee pitää huolta lapsesta, mutta tarvittaessa myös ohjata vanhempia ja perhettä palvelu- ja tukijärjestelmien piiriin sekä tiedottaa palveluista. (Koivula 2004, 80; Koivunen 2009, 11–13; Kekkonen 2012, 37; 190; Pihlaja & Viitala 2018, 23.)

2.2 Pedagogiikka päivähoidossa

Bronfenbrennerin (1979) kehityspsykologiatieteen pohjalta rakentama kontekstuaalinen kasvun näkökulma antaa suomalaiselle varhaiskasvatukselle mallin tarkastella lasta. *Näkökulman perusajatuksena on, että lapsen toimintaa voidaan ymmärtää vain osana koko ympäristön toimintaa.* Kaikki, jotka osallistuvat lapsen elämään tai joiden elämään lapsi osallistuu, ovat mukana lapsen kasvatuksessa. Kontekstuaalisen kasvun tarkastelukulma ottaa huomioon myös lapsen toimijana kasvukontekstissaan. (Happo 2006, 29.)

Varhaiskasvatuksessa nähdään kasvatus, opetus ja hoito toisiinsa kiinteästi nivoutuneina, ja tämän kolminaisuuden ympärille rakentuu pedagogiikka. Päiväkodissa lasten arki rakennetaan sellaiseksi, että se tukee varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä arvolähtökohtia, tavoitteita ja painotuksia. Toiminnallisuus on ominaista varhaiskasvatuksen pedagogiikalle. Pedagogiikka on toimintakulttuurin ohella myös vuorovaikutusta lasten kanssa. Sensitiivinen vuorovaikutus vaatii henkilöstöltä syvällistä ymmärrystä lapsesta ja hänen kehityksestä. (Karila 2017, 10–11.)

Lapsiryhmä ei ole enää varhaiskasvatustyön menetelmällinen peruste ja ensisijainen kohde, vaan painotus on lapsiyskilössä, jonka oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen suunnitellaan yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Kasvattajalla on vastuu kasvatuksesta ja käytännön pedagogisista ratkaisuista, vaikka kasvatuksella pyritään edistämään ja auttamaan lapsen aloitteellisuutta ja itenäisyyttä. Varhaiskasvatuksen päämäärä on kasvattaa lapsia yhteiskunnan jäsenyyteen. Lapset harjoittelevat päiväkodissa sellaisia taitoja, jotka vahvistavat heidän aktiivista toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. (Happo 2006, 53; Parrila & Alila 2011, 157; Roos 2017, 23.)

2.3 Päivähoidon kasvatuskeskustelut

Kasvatusvuorovaikutuksen konkreettinen ilmenemismuoto on keskustelut, joita sijoittuu päiväkodin monien tapahtumien virtaan. Keskustelujen avulla vaihdetaan ja välitetään tietoja ja kokemuksia, ohjataan ja neuvotaan toimintaa, neuvotellaan asioista ja luodaan yhteistä ymmärrystä (Nummenmaa & Karila 2011, 17).

Kekkonen (2012, 57) on esittänyt väitöskirjassaan Sue Elliotin (2003) määrittelyn, että kasvatusvuorovaikutus etenee analogisesti Maslowin tarvehierarkiaa noudattaen. Lapsen fyysinen terveys, turvallisuus ja lapsen perustarpeiden tyydytykseen liittyvät asiat ovat kasvattajan ja vanhemman ensimmäiset keskusteluaiheet lapsen aloittaessa päivähoitossa. Vuoropuhelun edetessä vanhempien ja kasvattajien välistä tiedonvaihtoa käydään lapsen vertaisryhmään liittymisestä sekä perhe- ja kasvatusyhteisöön kuulumisesta. Vanhempien vahvistunut itsearvostus kuulemiseen ja kunnioitukseen perustuvassa vuoropuhelussa sekä kasvattajien vanhemmille osoittama arvostus mahdollistavat, että vanhemmat rohkaistuvat ottamaan esiin lapsen kehitykseen, oppimiseen ja toiminnan pedagogiikkaan liittyviä asioita. Kehitysvaiheen viimeisessä muodossa kumppanuus perustuu molemminpuoliseen sitoutumiseen, jolloin kasvattajat ja vanhemmat rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen varhaiskasvatuksesta, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. (Kekkonen 2012, 57–58.)

Päivähoitossa voidaan jaotella kasvattajan ja vanhemman käymät keskustelut varhaiskasvatuskeskusteluihin sekä epämuodollisiin hoitaja-vanhempi-keskusteluihin. Portilla, eteisessä ja lasten leikkiessä kohtaamiset ovat luonteeltaan lyhytkestoisia, ystävällisiä ja aiheeltaan lasta koskevia. Henkilöstö joutuu jakamaan huomionsa samanaikaisesti yksittäiselle lapselle, valvomaan koko lapsiryhmää sekä vaihtamaan kuulumisia usein usean vanhemman kanssa yhtä aikaa lapsen saapumis- ja lähtötilanteessa, joten lasten tuonti- ja hakutilanteiden keskustelut voidaan määritellä tervehdysluonteisiksi ja rutiininomaisiksi. Näissä epämuodollisissa keskusteluissa harvemmin sivutaan esimerkiksi kasvatuskäsityksiä. (Kekkonen 2012, 59.) Työntekijä toimii ammattilaisena myös epävirallisissa ovensuukeskusteluissa (Nummenmaa & Karila 2011, 24).

Tapaaminen sovitaan ennalta tietyn asian selvittämiseksi tai muun erityisen tarkoituksen vuoksi, kuten lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut vanhempien kanssa, yhteistyökeskustelut ja erilaiset konsultaatiokeskustelut sekä pedagogiset tiimipalaverit. Näiden keskustelujen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi, eli lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen. (Nummenmaa & Karila 2011, 13.)

2.4 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Kaikille päiväkodissa hoidossa oleville lapsille laaditaan varhaiskasvatustilain velvoittama henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen henkilökohtaiseen vasuun kytkeytyy valtakunnallinen ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen vasua laadittaessa ja arvioitaessa on lapsen mielipide selvitettävä ja otettava huomioon. Suunnitelman voi laatia lapsen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon osallistuva henkilö. Vasussa oleellista on, että kaikilla lapsiryhmän kasvattajilla on yhtenäinen näkemys lapsen kasvusta ja kehityksestä. Oleellista on myös, että kasvattaja on oppinut tuntemaan lapsen riittävän hyvin. Ilman riittävää tietoa kunkin lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeisistä tekijöistä ei kasvattaja voi edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia. (Parila & Alila 2011, 159; Seppälä-Vessari & Siitonen 2016, 27; Onnismaa 2017, 34; Rintakorpi 2017, 28.)

Lapsen vasu kohdistuu lapsen tulevan kasvatuksen ennakointiin ja hahmotte- luun yhdessä vanhemman kanssa. Vasun tekemistä kuvastaa 'yhteiseen hii- leen' puhaltamisen mielikuva. Yhdessä vanhempien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa lapsen vasuun kirjataan lapsen vahvuuksia hyödyn- täen konkreettiset ja arvioitavissa olevat tavoitteet sekä menetelmät lapsen tu- kea varten. Lapsikohtaisessa vasussa ei ole kyse toimintakauden kuulumisten vaihdosta tai lapsen perushoidosta sopimisesta, vaan suunnitelman tekemi- sessä on tärkeää löytää yhteiset tavoitteet ja toimintatavat. Lapsen vasu on kasvattajien työväline, joka on koko ajan käytössä lapsiryhmän pedagogiikkaa ja muuta toimintaa suunniteltaessa sekä toteuttaessa. (Alasuutari 2010, 57; Neitola 2017, 26; Rantala & Uotinen 2018, 133.)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu on vanhemmille syventymistä oman lapsen asioihin tavalla, joka ei ole mahdollista päivähoiton arjen kohtaami- sissa. Vanhempien näkökulmasta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kes- keinen merkitys on tiedon saaminen lapsesta päiväkodissa; millainen lapsi on siellä ja millaista hänen arki on päiväkodissa. Vanhemmat olettavat työntekijän avaavan heille sitä osaa lapsen päivästä, jota he eivät itse voi olla seuraa- massa. Vanhemmat odottavat vasu-keskustelussa myös asiantuntijan arviota ja näkemystä lapsesta. He toivovat kuulevansa myönteisen arvion lapsesta,

mutta haluavat myös tietää, jos työntekijä on huolissaan lapsesta. (Alasuutari 2010, 59–61.)

Lapsen vasu-keskustelu antaa tilan perhetyön kaltaiselle kasvatustilalle, lapsen kehityksen seurannalle sekä tarjoaa samalla välineen varhaiselle puuttumiselle. Lomakkeiden kysymyskohdat antavat mahdollisuuden selvittää, onko vanhempien toiminnassa tai lapsen kehityksessä ammattilaisen näkökulmasta huolenaiheita. Vasu-keskustelu myös tuo vanhemmalle mahdollisuuden ilmaista huoliaan. (Alasuutari 2010, 187.) Varhaiskasvatuksen työntekijän ammattiroolin ensisijainen tehtävä ei ole neuvonta, joten lähtökohtaisesti lapsen vasu-keskustelu ei ole neuvonnallinen keskustelu, jossa olisi tavoitteena löytää ratkaisukeinoja asiakkaan ongelmaan tai pulmaan (Alasuutari 2010, 100).

3 KASVATUSYHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

Vanhemmat ovat omien lastensa asiantuntijoita, ja heillä on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. He tekevät päätökset lasta ja perhettä koskevissa asioissa sekä ovat pysyviä vaikuttajia lapsensa elämässä. Päivähoidon ammattilaisen vastuu rajoittuu lapsen hoidossa oloaikaan. Päivähoidon kasvattajan vastuu eritellään kolmeen alueeseen: psyykkiseen kasvatustavastuuseen, fyysiseen läsnäolovastuuseen ja välittömään valvontavastuuseen. Perhelähtöisessä työskentelyssä pääperiaatteena on se, että vanhempia kunnioitetaan lapsen hoidossa ja ohjauksessa. Työskentelyssä on tärkeää luoda avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus; käytännössä kasvatusyhteistyö on vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan välistä vuorovaikutusta. (Koivula 2004, 81; Koivunen 2009, 151; Järvinen ym. 2012, 24–25; Mahkonen 2012, 55.)

Vanhemmilla on omaan lapseen vahva kiintymys- ja tunneside. Päivähoidon ammattilaisilla on koulutuksen ja työkokemuksen kautta kertynyt ammatillinen tietämys. Täydentävässä asiantuntijuudessa lapsesta saadaan monipuolista tietoa yhdistämällä vanhemman ja kasvattajan tiedot, näkemykset ja havainnot. (Koivunen & Lehtinen 2015, 71.) Kasvatusyhteistyössä vanhemmat otetaan mukaan tasavertaisina kumppaneina arvioimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa yhdessä päivähoiton henkilökunnan kanssa (Määttä &

Rantala 2010, 155). Pyrkimyksenä on jakaa mahdollisemman avoimesti kysymyksiä lapsen kehitykseen, hoitoon ja kasvatukseen liittyen vanhemman ja päivähoiton henkilökunnan kesken (Kanninen & Sigfrids 2012, 133).

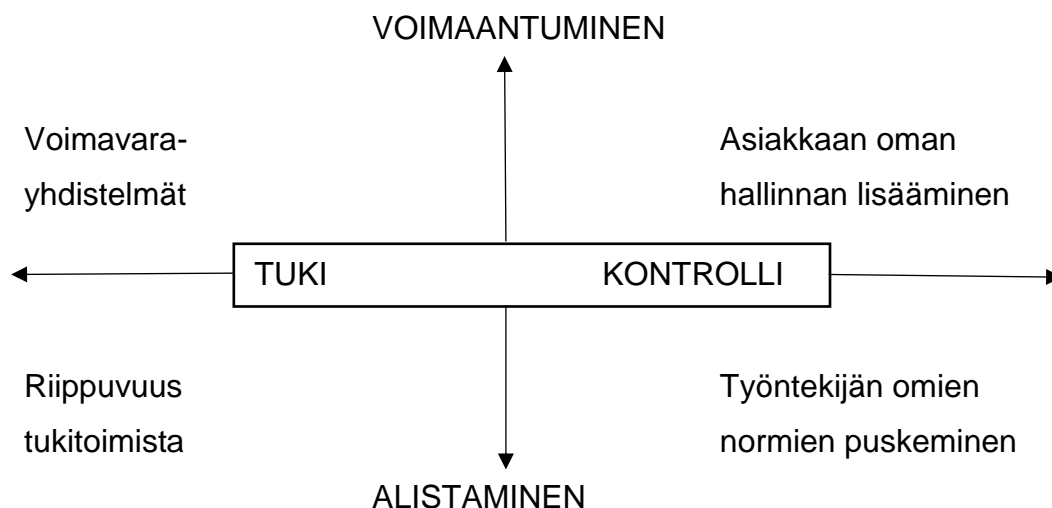
Kasvatuskumppanuuden taustana on lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistäminen ja vahvistaminen. Kasvatuskumppanuuden avulla lapsi kokee turvallista jatkuvuutta kodin ja päivähoiton välillä. (Mikkola & Nivalainen 2011, 12.) Yhteistyö palvelee lapsen hyvinvointia, koska siinä yhdistetään vanhempien oman lapsen tietämys ja kasvattajien ammatillinen asiantuntemus. Vuorovaikutus, johon kuuluu luottamus, kunnioitus, dialogisuus ja kuuleminen, rakentaa kumppanuuden. (Kekkonen 2012, 22.)

Vuosina 2001–2003 toteutetussa perhetyön Kasvuturve-projektissa tiedusteltiin vanhemmilta päiväkodin henkilökunnan ominaisuuksia, jotka auttavat vuorovaikutuksen onnistumista heidän kanssaan. Vanhemmat kokivat, että henkilöstön on oltava riittävän suvaitsevaisia, osattava kuunnella vanhempia ja arvostaa heitä. Vanhemmat nostivat esiin, että henkilöstön tulee osata nähdä ongelmat ja kyetä puuttumaan niihin. Vanhemmat määrittivät, että päiväkotiki on avainpaikalla näkemässä ja reagoimassa perheen tilanteeseen vaikuttaviin muutoksiin ja paineisiin. Haastatteluissa tuli esiin, että perheet kaipaavat päiväkotihenkilöstöltä palautetta vanhemmuudesta ja avointa keskustelua puolin ja toisin. (Koivula 2004, 93–96.)

3.1 Tuen ja kontrollin yhdistelmä

Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen on keskitytty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luvussa 5. Tuen järjestämiseen liittyvät keskeiset teemat liittyvät tuen havaitsemiseen ja sen varhaiseen aloittamiseen, lapsen vahvuuksiin sekä kehityksen ja oppimisen tarpeisiin. (Pihlaja & Viitala 2018, 24)

Eriksson ja Arnkil (2005, 31) määrittävät, että *auttamistyö on tuen eli mahdollisuuksien avaamisen ja kontrollin eli hallinnan lisäämisen yhdistelmä*. Tuki ymmärretään vahvistamiseksi ja avustamiseksi, kontrolli koetaan hallitsemisena ja valvomisena. Kuvassa 1 on esitetty tuen ja kontrollin yhdistelmän toteutumisen vastakohtina voimaantuminen ja alistaminen.

Kuva 1. Tuki ja kontrolliyhdistelmät (Eriksson & Arnkil 2005, 31)

Näköalan avaaminen, oman ymmärryksen jakaminen, voimavarojen yhdistäminen ja kannustus ovat voimaannuttavaa tukea. Voimaannuttavaan kontrolliin sisältyy huolten jäsentäminen, rajojen asettaminen epätoivottavalle käyttäytymiselle ja tuki näiden rajojen hallinnalle. Puolesta tekeminen, ”yliymmärtäminen”, riippuvuuden luominen ja ylläpitäminen kuvaavat alistavaa tukea. Alistava kontrolli näyttäytyy tiettyjen sääntöjen mukaisten vaatimusten ”puskemisena”, jolloin ohitetaan lasten ja toimintakulttuurien erilaisuus sekä tilanteiden ainutlaatuisuus. (Eriksson & Arnkil 2005, 31–32.)

Työntekijä neuvottelee tavoitteista, joihin lapsen tilanteessa pyritään, vanhemman kanssa kumppanuussuhteessa. Neuvottelun elementti tulkitaan ehdotukseksi, ei sanelluksi päätökseksi, ja mahdollistaa vanhemmalle tasavertaisemman roolin lastaan koskevassa päätöksenteossa. (Kekkonen 2012, 43.)

3.2 Dialogisuus kutsuu toiset osallistumaan keskusteluun

Osapuolet tuovat tavallisessa keskustelussa asiasta kantansa esiin ja puolustavat omaa kantaansa. Kun ihmiset ajattelevat yhdessä, käydään dialogia eli vuoropuhelua. Dialogissa painottuu kokonaisvaltainen kommunikaatio. Toinen ihminen nähdään ihmisenä, jolla on pyrkimyksiä ja omia näkemyksiä. Oman huolen puheeksi ottaminen on pyrkimys avata yhdessä ajattelemisen prosessi. Tavoite on uuden ymmärryksen saavuttaminen; dialogin avulla ymmärretään, miten muut ajattelevat. (Eriksson & Arnkil 2005, 37.)

Dialogiin kuuluu, että osallistujat tunnistavat erilaiset näkemykset ja mielipiteet sekä osoittavat hyväksymistä. Pohjimmiltaan aidossa vastavuoroisessa kohtaamisessa on kyse, että miten nähdään ja kuullaan sellaista, joka pyrkii tulemaan nähdyksi ja kuulluksi. (Karjalainen 2017, 16–17.) Työntekijä on aidosti ja avoimesti läsnä sekä välttää esittämästä nopeasti omia arviointejaan ja kannanottoja. Hyvä kuuntelija kuuntelee koko olemuksellaan; hän kuuntelee riivienvälistä ja myös silmillään. (Nummenmaa & Karila 2011, 43–50.) Dialogisuudessa ei valita puolta, eikä dialogissa ratkaista ongelmia. Siinä katkaistaan ongelmat ja luodaan uutta tulkintaa ja ymmärrystä. Dialogi ei ole vain sanojen vaihtamista, vaan se on vastaamista koko olemuksella. (Kekkonen 2012, 54–55.)

Kekkonen (2012, 55) esittelee Buberin (2002) kolme dialogin lajia. *Aidossa dialogissa* jokaista osallistujaa arvostetaan sellaisena kuin hän on. Osallistujat ovat toisilleen merkityksellisiä, joten halu luoda elävä ja vastavuoroinen suhde toisiinsa saa heidät kääntymään toistensa puoleen. Asiatiedon jakaminen on *teknisen dialogin* tavoite. Henkilöitä kiinnostaa kommunikaation sisältö, mutta he eivät ole kiinnostuneita niistä henkilöistä, joiden kanssa käyvät keskustelua. *Dialogiin puetus* *monologissa* henkilö puhuu itselleen ja toiselle, mutta ei toisen kanssa. Tällöin tapaamiseen osallistuneet luulevat puhuvansa toisilleen, mutta tosiasiaa puhuvat itselleen. (Kekkonen 2012, 55.)

4 HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN PÄIVÄHOIDOSSA

Päivähoidon ohjauksen kentällä puheeksiotto sijoittuu sellaisten dialogisten puuttumisten alueelle, jossa arjen tilanteista, usein täysin yllättäen, syntyvät puheeksiotettavat asiat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan riittävän varhaista tuen tarpeen tunnistamista, mutta puheeksi ottamisen oikealle hetkelle ei ole yhtä oikeaa vastausta. Varhainen puuttuminen aktivoituu, kun tulkitaan lapsi tai hänen kasvuympäristö poikkeavaksi. Puheeksi ottamisen laukaisee tunne, että jokin on muuttunut tai kaikki ei ole kunnossa. (Martikainen & Kauniskangas 2011, 9; Määttä & Rantala 2016, 129; Pihlaja & Viitala 2018, 30.)

Huolen puheeksi ottamisella tavoitellaan asioiden kehittymistä myönteiseen suuntaan. Huolen puheeksi ottamiseen sisältyy lupaus siitä, että asialle voidaan tehdä jotain. (Eriksson & Arnkil 2005, 29–30.) Määttä ja Rantala (2016, 129) korostavat huolen puheeksi ottamiseen liittyvän riskejä, koska normaaliuden ja epänormaaliuden määrittely liittyy varhaisen puuttumisen arviointiin ja ongelmat nähdään yksilön ominaisuuksina, joihin tarvitaan korjaavia toimenpiteitä. Lapsen arviointi ei ole vain lapsen puutteiden etsimistä. Työntekijän tunne lapsen tuomasta työmäärästä, eli helppoudesta ja hankaluudesta, ei ole vaikeuksien mittari. Käytettäessä arviointituloksia on muistettava eettisyys ja toimittava lapsen parhaaksi. (Vilén ym. 2013, 37; Koivunen & Lehtinen 2015, 85.)

Työntekijöille on kehitetty työvälineitä huolen tilanteiden ja yhteistyötarpeiden kartoittamiseen. Stakesin Palmuke-projektissa kehitetty huolen vyöhykkeistö auttaa työntekijää arvioimaan lasta koskevan huolen asteen, jäsentämään omien auttamismahdollisuuksien riittävyyden ja määrittämään tarvitaanko tilanteessa muuta tukea. Huolen vyöhykkeistön avulla ei ole tarkoitus luokitella lapsia. (Määttä & Rantala 2016, 129.) Pyhäjoki & Koskimies (2010) ovat kehittäneet huolen puheeksioton ennakkotietolomakkeen helpottamaan huolen arviointia ja valmistautumaan huolen puheeksi ottamiseen (Huolen puheeksioton ennakkotietolomake 2010). Pohjola (2018) määrittä, että Napan päiväkodin kasvattajilla ei ole käytössä huolen puheeksi ottamisen tilanteissa ennakkotietolomaketta.

4.1 Lapsen tuen tarpeita varhaiskasvatuksessa

Päivittäin kasvattaja tekee havaintoja lapsesta erilaisissa tilanteissa ohjatesaan toimintaa ja ollessaan mukana lasten leikkitalanteissa. Lapsen yksilöhavainnointi on tarpeellista, jos lapsen kehityksessä jokin asia aiheuttaa huolta tai kasvattaja on epätietoinen millaista yksilöllistä tukea lapsi tarvitsisi. Lasta voi myös havainnoida lapsen vanhemman luvalla erityislastentarhanopettaja tai joku muu asiantuntija. (Koivunen 2009, 25–27.)

Huoli voidaan liittää lapsen yksilöllisiin ominaisuuksiin. Silloin puhutaan lapsen vammasta, oppimisvaikeudesta, kehityksen viivästyästä tai itsensä vahingoittamisesta. Toiseksi huoli voidaan ottaa puheeksi lapsen kasvuympäristön

ominaisuuksiin ja toimintatapoihin liittyen. Silloin puututaan esimerkiksi lapsen sosiaalisiin ongelmiin kotona tai kiusaamiseen päivähoitossa. Kolmantena kohtana voidaan pitää yhteiskunnassa vallitsevia arvoja sekä toimintamalleja, jotka ohjaavat lapsiperheitä. (Määttä & Rantala 2010, 102.)

Varhaiskasvatusikäisillä lapsilla erilaiset kehityksen viivästymät ja tarkkaavaisuuden vaikeudet ovat verrattain yleisiä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan lapsen tuen tarpeen ilmenevän motoristen, fyysisen, emotionaalisen, kognitiivisen, sosiaalisen, kielellisen tai muun kehityksen ja oppimisen osa-alueella. (Neitola 2017, 25.) Määttä ja Rantala (2016, 129) nostavat esiin ammatillisen huolipuheen liittyvän pääsääntöisesti lapsen käyttäytymiseen ja yksilölliseen kehitykseen tai lapsen kotiympäristöön. Lapsi voi myös itse tuoda huolen esiin. Aina lapsi ei halua tai uskalla kertoa päiväkodilla huolistaan, vaan kertoo asian kotona vanhemmilleen. Vanhemman tehtävä on nostaa huolta aiheuttava asia, esimerkiksi kiusaaminen, esiin henkilökunnan tietoisuuteen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 59.)

Lapsen kehitykseen liittyvät ongelmat ovat kokeneelle työntekijälle todennäköisesti tutumpia kuin vanhemmille. Ammatilaisen mielestä huolen aihe saattaa olla arkinen ja yleinen, mutta huoli voi olla perheelle vaikea. (Koivunen & Lehtinen 2015, 85.) Vanhemmille on tärkeää kuulla, että heidän lapsensa ei ole ainutlaatuinen poikkeus, vaan muillakin lapsilla on samanlaisia huolia (Huhtanen 2007, 139).

4.2 Huolen puheeksioton vaihe

Kun kasvattajalle nousee huoli lapsesta tai perheestä, asia tulee ottaa puheeksi välittömästi lapsen huoltajan kanssa. Ennalta tuntemisen merkitys korostuu puheeksi ottamisen tilanteessa; vanhemman on helpompi puhua sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat hänelle jo tuttuja. (Koivunen 2009, 160; Koivula 2004, 91.) Jos puheeksi ottamiselle sovitaan erikseen keskustelu-aika, painottavat Eriksson ja Arnkil (2005, 16) huolen puheeksi ottamisessa antamaan huoltajille mahdollisuus valmistautua keskusteluun. On huoltajia kunnioittavaa sekä yhteistyötä edistävää kertoa etukäteen, mistä sovituksissa tapauksissa on tarkoitus keskustella, koska yllätyksellisyys tuntuu aina pahimmalta. (Eriksson & Arnkil 2005, 16; Vilén ym. 2013, 165.)

Jokainen vanhempi on herkkä sille, mitä hänestä sanoitetaan ja ajatellaan kasvattajana sekä mitä hänen lapsesta kerrotaan (Vilén ym. 2013, 36). Vanhemmat saattavat reagoida huolen puheeksi ottamiseen hyvin eri tavoin. Jotkut ovat kiitollisia ja jotkut voivat suuttua, kun asia otettiin puheeksi. Huolen puheeksi ottaminen vaikuttaa vanhempien itseluottamukseen ja vanhemmuuteen, kun heille kerrotaan lapsesta asioita, jotka he kokevat kielteisinä. Vanhempien reaktioiden ymmärtämistä auttaa kriisin vaiheiden tunteminen. (Koivunen 2009, 161.)

Huolen puheeksi ottamisessa kasvattajan tulee kertoa vanhemmille, että hän tarvitsee heidän tukea ja apua työhönsä. Havainnoista kerrotaan rehellisesti, kiireettömästi ja selkeästi. Lapsen vanhemmille on tarjottava tilaisuuksia kommentoida, kysyä ja kertoa omia ajatuksiaan; määritellä ja jäsentää, ovatko he huomanneet samanlaisia asioita lapsessa kuin kasvattaja on havainnoinut sekä mitä mieltä he ovat kasvattajan näkemyksistä. Huolen puheeksi ottamisessa tulee välittää viesti vanhemmille, että he ovat asiantuntijoita, joiden apua kasvattaja tarvitsee. (Koivunen 2009, 158; Koivunen & Lehtinen 2015, 73.) Lastentarhanopettajan eettisten ohjeiden yksi painotus on totuudellisuuden tavoittelu, joten kasvattajan on tärkeää puhua havainnoista liioittelematta, kaunistelematta tai vähättelemättä huolta. Lasta määrittävät perusteettomat tulkinnat tai diagnoosit vähentävät vanhemman luottamusta ja yhteistyöhalua. (Koivunen & Lehtinen 2015, 73,85; Karjalainen 2017, 17.)

Yhdessä huoltajien kanssa mietitään puheeksioton aikana, mistä saadaan apua heränneeseen huoleen. Selvitäänkö lapsen auttamisessa vanhempien ja työntekijän tai työyksikön yhteistyöllä vai tarvitaanko lisätukea. Työntekijältä vaaditaan ammattitaitoa pohtia, millaista tukea hän voi lapsen tilanteeseen tarjota. (Eriksson & Arnkil 2005, 30–40.)

Kasvuturve-projektin haastattelussa useat vanhemmat kokivat huolen puheeksi ottamisen hankalaksi. Vanhemmat tuumivat etukäteen, miten toinen osapuoli ottaa tiedon huolesta vastaan. Haastatteluun osallistuneet vanhemmat toivoivat, että asiat tuodaan esiin mahdollisimman avoimella ja suoralla puheella vastaanottava vanhempi ja tilanne huomioiden. He kokivat, että huo-

len puheeksi ottamisessa ajoitus on tärkeintä. Aiheesta pitäisi pystyä keskustelemaan ilman häiriöitä; oven tai kurahousujen laiton välissä ei tulisi puhua heränneestä huolesta. (Koivula 2004, 97; Stock Kranowitz 2004, 205.)

4.3 Puheeksioton jälkeinen seuranta

Ensimmäinen keskustelu harvoin hälventää huolet kokonaan. Perheen ja työntekijän toiveikkuus lisääntyy onnistuneessa puheeksiotossa. Puheeksiototilanteessa vanhempien kanssa yhteistyössä luodaan selkeä suunnitelma huolen vähentämiseksi ja lapsen tilanteen edistämiseksi sekä sovitaan, miten jatkossa toimitaan. (Eriksson & Arnkil 2005, 39.)

Huolen puheeksi ottamisen jälkeen on tärkeää seurata tilanteen ja asioiden edistymistä, koska vanhemmille ja lapselle on hyödyllistä kuulla työntekijän huolten vähentymisestä. Tietyn ajan kuluttua palataan arvioimaan tapahtunutta seurantapalaverissa. Pieniinkin muutoksiin kannattaa kiinnittää huomiota, koska myönteiset tapahtumat synnyttävät lisää hyviä asioita. Myönteiset seuraukset lisäävät työntekijän työtyytyväisyyttä ja uskoa työn vaikuttavuuteen sekä edistävät perheen myönteistä asennoitumista työntekijään. (Eriksson & Arnkil 2005, 38–39.)

Lapsen iän mukainen kehitys, vanhempien löydettyä sopivat kasvatustavat sekä kasvattajien soveltaessa oikeita ohjaustapoja auttavat monien ongelmien hälvemisessä ja väistymisessä. Jos huoli on edellisen tapaamisen jälkeen lisääntynyt, niin seurantatapaamisessa mietitään uudelleen, miten toimitaan huolten vähentämiseksi. Jatketaanko päiväkodin ja kodin osalta samoja toimintoja, vai tarvitaanko uusia tapoja tai verkostoja huolen lieventämiseksi? Vanhemmat antavat luvan lapsen asioista puhumiseen tarvittaessa laajemmalle tukiverkostolle, ja heille annetaan mahdollisuus olla läsnä oman lapsen asioista keskusteltaessa. (Eriksson & Arnkil 2005, 39; Huhtanen 2004, 198; Koivunen 2009, 11–13.)

4.4 Huolen puheeksi ottamisen estyminen

Asiakkaan käyttäytymistä kontrolloivat teot koetaan peruspalveluissa, johon päivähoido kuuluu, usein kielteisinä ja asiakassuhdetta uhkaavana. Pelko yhteistyön huononemisesta ehkäisee huolen puheeksi ottamista. Työntekijä

saattaa haluta rakentaa vielä luottamusta uusissa kontakteissa tai epäilee luottamuksen vaarantuvan pitkään jatkuneissa suhteissa, jolloin hän välttelee tuomasta huolta esiin. Erikssonin ja Arnkilin tutkimukseen osallistuneista kasvattajista kaksi kolmasosaa ennakoi puheeksi ottamisen tuottavan yhteistyön pulmia sekä jatkotyöskentelymahdollisuuksien hankaloitumista. (Eriksson & Arnkil 2005, 19,32.)

Epävarmuus lapsen kehityksestä; onko kyseessä lapsen normaalikehityksen vaihteluun liittyvä vai kehityksen tarkempaa arviointia vaativa tilanne, saattaa pitkittää huolen puheeksi ottamista. Asia kannattaa ottaa esiin epävarmoissakin tilanteissa, sillä riittävä avoimuus estää turhat tulkinnat ja huolet. Ongelmaksi voivat nousta tiedonvaihdon kysymykset, jos asioita ei lähdetä ratkomaan avoimesti. Lähtökohtana on, että asianosaisten kanssa jutellaan ensimmäisenä avoimesti ilman tulkintaa. Yhteistyössä lapsen vanhemman kanssa kasvattaja voi pyytää erityislastentarhanopettajaa havainnoimaan lasta tai hän voi konsultoida muuta erityistyöntekijää. (Koivunen 2009, 98; Tolonen 2016, 16–17.)

Päiväkoti- ja kotiarjen tilanteissa on riski, ettei aikuisten ole mahdollista paneutua keskusteluihin riittävällä intensiteetillä. Keskustelutilanteen epäselvyyteen saattaa vaikuttaa kiire, jolloin keskustelut katkeilevat ja rauhattomuus häiritsee keskustelevia. Tällöin vanhempien tai työntekijän viesti voidaan ymmärtää väärin. (Nummenmaa & Karila 2011, 13–15).

Huolen puheeksi ottamiseen liitetään voimavarat ja tuki. Jos työntekijän on vaikea nähdä tilanteessa myönteisiä seikkoja sekä asioita, joiden kautta hän löytäisi toiveikkuutta ja motivaatiota työskentelyyn, nämä estävät yhteistyösuhteen syntymisen. Työntekijän on mieluisampaa kokea itsensä tukijaksi, jolloin hän voi pyrkiä erottamaan toisistaan tuki- ja kontrollitoimet. Pysyäkseen tukijan roolissa kontrollitehtävät siirrettäisiin mielellään muille. Kenenkään edun kannalta ei ole rakentavaa tuottaa hyvät työntekijät vastaan pahat työntekijät -asetelmaa. (Eriksson & Arnkil 2005, 30–32.)

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Opinnäytetyöni aiheen vahvistuttua tutustuin huolen puheeksi ottamisesta aiemmin tehtyihin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin. Päivähoidon henkilökunnan näkökulmaa huolen puheeksi ottamisesta on havaintojeni mukaan tutkittu enemmän kuin vanhempien kokemuksia. Teoreettinen viitekehys on koottu varhaiskasvatuksen näkökulmasta painottaen vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, joten esittelemäni pro gradu -tutkielma tukee esittelemääni viitekehystä ja tuo esiin, miten kasvattaja ottaa huolen esiin vanhempien kanssa.

5.1 Vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuudesta ja huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa

Anttila ja Halla-aho (2013) ovat sosiaalialan lapsi-, nuoriso- ja perhetyön koulutusohjelman opinnäytetyössä tutkineet Naantalissa kahden päiväkodin vanhempien kokemuksia huolen puheeksi otosta. Heidän kyselylomakkeeseen vastasi 66 vanhempaa. Tutkimuksen tavoitteena on ollut tuottaa tietoa vanhempien kokemuksista päivähoitoon kasvatuskumppanuudesta ja huolipuheen toteutumisesta. (Anttila & Halla-aho 2013, 8.)

Tutkimuksessa nousi esiin, että vastanneista vanhemmista suurin osa, 78 prosenttia, oli kokenut tunnelmaltaan huolen puheeksi ottamisen tilanteen positiivisena. Vanhemmista 92 prosenttia koki, että henkilökunnan kanssa olisi helppoa ottaa puheeksi vaikeitakin asioita. 5 prosenttia vanhemmista vastasi, että huolen puheeksi ottamista estää ajatus leimaantumisesta huonoksi kasvattajaksi. (Anttila & Halla-aho 2013, 49–50.)

Tutkimukseen vastanneista vanhemmista enemmistö oli itse ottanut lapsen kasvuun, kehitykseen tai perhetilanteeseen liittyvän huolen puheeksi henkilökunnan kanssa. 21 prosenttia vastaajista oli kokenut henkilökunnan kiireen vaikuttaneen huolen puheeksi ottamiseen. Vastaajista 55 prosenttia koki, että huolen puheeksi oton jälkeen yhteistyön luonne muuttui henkilökunnan kanssa. (Anttila & Halla-aho 2013, 48–51.)

Repo (2015, 1) on tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa selvittänyt Itä-Helsinkiläisen päiväkodissa olevien lasten vanhempien kokemuksia ja ajatuksia huolien puheeksi ottamisesta. Kysely oli toteutettu päiväkodissa hoidossa

olevan lapsen vanhemmille puolistrukturoidulla kyselytutkimuksella, johon vastasi 24 prosenttia huoltajista. (Repo 2015, 2,67.)

Päiväkodin varhaiskasvattajien toiminta huolen puheeksi ottamistilanteissa oli sujunut hyvin huoltajien vastausten perusteella; huoltajat olivat olleet tyytyväisiä. He kokivat, että huolen ilmettyä niistä oli heti kerrottu vanhemmille ymmärrettävästi ja asiallisesti. Vanhemmat kokivat saaneensa tukea varhaiskasvattajilta ja näkivät, että huolen aiheet oli pystytty käsittelemään hyvin loppuun. Kyselyssä nousi esiin, että vanhemmat kokivat, että varhaiskasvattajat olivat osanneet myös kuunnella heitä. Vanhemmat kokivat puheeksi ottamisen olevan avointa tuttujen ja mukavien varhaiskasvattajien kanssa. Kyselyssä vanhemmat esittivät huolen puheeksi ottamiselle kaksi parannusehdotusta: rauhallisen paikan mahdollistaminen keskustelulle sekä riittävän ajan varaaminen keskusteluun. (Repo 2015, 51,67.)

5.2 Päivähoidon työntekijän kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta

Ahopalo (2011) on pro gradu -tutkielmassa tutkinut päivähoiton työntekijän lasta koskevan huolen käsittelyä osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Tutkielman aineisto on koottu 25 tarinasta, jotka kahden kunnan päivähoiton työntekijät olivat täyttäneet sähköisesti narratiivisen tarinankerronnan muodossa. Ahopalo selvitti pro gradu -tutkielmassa lapsen tilanteesta kumpuavia päivähoiton työntekijöiden kokemia huolen kokemuksia ja heidän tapaa käsitellä herännyttä huolta. (Ahopalo 2011, 1,49.)

Tutkimukseen vastanneista 85 prosenttia työskenteli päiväkodissa. Ahopalo toi esiin tutkielmassaan, että eri ammattiryhmien välillä ei ollut eroa huolen puheeksi ottamisessa vanhempien, oman ammattitiimin tai työkavereiden välillä. Tutkielmassa tuli esiin, että etteivät työntekijät arvioineet huoltaan erillisten huolen vyöhykkeistön tai huoliseulan avulla. Työntekijöille huoli lapsesta muodostui tunnekokemuksen ja alitajunnan kautta. Tarinoissa he eivät olleet maininneet, että olisivat kirjanneet havaintojaan ylös ja pohtineensa omia huolen kokemuksia. Työyhteisöissä ei näyttänyt olevan selkeää mallia, kuka lähtee viemään huoliprosessia eteenpäin. (Ahopalo 2011, 49–52.)

Tutkielmaan osallistuneiden työntekijöiden kuvauksissa korostui vahvana usko vanhempien ensisijaiseen vastuuseen lapsesta ja lapsen hyvinvoinnista. Työntekijät kokivat roolinsa vanhempien tukijana ja avun piiriin ohjaajana. Vanhempien vanhemmuutta ja syntynyttä kumppanuutta kunnioitettiin. Vanhemmille kerrottiin ensin, miten päivähoidossa aiotaan toimia, ennen kuin huolta herättänyt asia viedään eteenpäin. Työntekijät kokivat huolikeskusteluiden kannalta arkipäivän kohtaamiset vanhempien kanssa usein nopeiksi ja vaikeiksi. Kasvatuskeskusteluissa työntekijällä oli mahdollisuus keskustella perheen ja lapsen tilanteesta syvemmin. (Ahopalo 2011, 52–53.)

Työntekijät tiedostivat vahvasti oman velvollisuuden huolen esille ottamiseen ja eteenpäin viemiseen. Huolen puheeksi ottaminen ei tullut yhdessäkään tarinassa esille työntekijän mielestä helppona tilanteena. Työntekijät kokivat, että omia huolipuheen sanoja täytyi harkita ja pohtia etukäteen. Tutkielman tuloksissa korostui, että vuorovaikutustaidot on osattava huolen käsittelyn prosessissa. (Ahopalo 2011, 53–55.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää päiväkodissa päivähoidossa olevan lapsen vanhemman näkökulmia huolen puheeksi ottamisesta; millaiseksi he määrittelevät huolen, mitä he kokevat sisältyvän huolen puheeksi ottamiseen ja miten he olettavat ja haluaisivat toimittavan päiväkodissa huolen herätessä. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten vanhemmat kokevat mahdollisen huolipuheen ja yhteistyön päiväkodin kasvattajien kanssa. Tarkoituksena on nostaa esiin vanhemmille tärkeitä asioita, jotka tulevat esiin heidän haastattelujen kautta.

Yhteistyöpäiväkodiksi valitsin Napan päiväkodin Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen palvelupäällikön Helena Kuusiston ehdotuksesta. Päiväkodissa tarjotaan päivähoitopalveluja 1–7-vuotiaille lapsille kolmessa päiväkotiryhmässä (Napan päiväkotit 2018). Tutkimukselleni on saatu tutkimuslupa Kouvolan kaupungilta tammikuussa 2018.

6.1 Tutkimuskysymys ja alakysymykset

Tutkimuskysymys:

Minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on huolipuheen toteutumisesta päiväkodissa?

Alakysymykset:

- Miten vanhemmat määrittelevät huolen?
- Millaisiin tilanteisiin vanhemmat kokevat huolen puheeksi ottamisen liittyvän päiväkodissa?
- Minkälaiseksi vanhemmat kokevat huolen sanoituksen?
- Millaisia haasteita vanhemmat liittävät huolen puheeksi ottamiseen?

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston kerääminen

Tässä tutkimuksessa on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote, joka opinnäytetyöni näkökannasta nähdään ymmärtävänä tutkimuksena (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 33). Työni tavoitteena on ymmärtää ja tulkita tutkittavien ajatuksia ja kokemuksia. Haastateltavien määrä tulee olemaan tutkimuksessa pieni, joten työni taustalla ole määrällisen tutkimuksen vaatimia lukuja tai yleistettävyyttä. Aineiston keruu ja käsittely nivoutuvat yhteen kvalitatiivisessa tutkimuksessa, joten tekijältä vaaditaan alustavaa tulkintaa jo aineistoa kerätessä (Hakala 2017, 163).

Koska laadullisessa työssä pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan tutkittavaa aihetta, on tärkeää, että henkilöillä, joilta tietoa kerätään, on omakohtaisia kokemuksia asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Työn toimeksiantajan kanssa olemme sopineet, että haastateltavat valitaan Kouvolan kaupungin yhdestä päiväkodista. Teimme etukäteen rajauksen haastateltavien valintaan. Määrittelimme, että lapsen, jonka vanhempi osallistuu haastatteluun, tulisi olla ollut päivähoitossa päiväkodissa vähintään yhden vuoden. Tällä kriteerillä olemme vanhemman tutustuneen päivähoitoon ja luoneen yhteistyösuhteen päiväkodin kasvattajien kanssa.

6.3 Tutkimusaineiston keruu

Haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottava tieto ovat laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät (Tuomi &

Sarajärvi 2018, 83). Koska tutkimuksellani on jäsenelty tutkimuskysymys, niin tässä tutkimuksessa aineiston keräämiseen käytettiin puolistrukturoitua eli teemahaastattelua kuvaamaan ennalta määritettyä teemaa. Kun halutaan tietoa tietyistä asioista, sopii puolistrukturoitu haastattelu tiedon keräämiseen. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään likipitään samat kysymykset, mutta esitettyjen kysymysten järjestys voi vaihdella haastattelujen aikana. (Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu s.a.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa pyritään saamaan merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymykseen ja alakysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Laadin etukäteen teemahaastattelurungon, johon kirjasin keskusteltavat aiheet. Haastattelurunko on opinnäytetyön liitteenä (Liite 2) havainnollistamassa, miten olen hahmottanut tutkimuskohteeni. Kysymysten muotoilussa vältin suljettuja kyllä tai ei -tyylisiä kysymyksiä, koska aineiston kannalta oli olennaista haastateltavien kertoa ajatuksiaan ja kokemuksiaan.

6.4 Opinnäytetyöprosessi

Aloitin opinnäytetyön prosessin keväällä 2017. Olen työskennellyt opintojeni ohessa ja työkentällä heräsi ajatus päättötöiden aiheesta. Tutkimuksen aihe: vanhempien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa vahvistui kesäkuussa 2017 yhteistyössä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen palvelupäällikön Helena Kuusiston kanssa. Napan päiväkodin johtaja Tanja Pohjola antoi suostumuksen haastattelujen pitämiselle Napan päiväkodin lasten vanhempien kanssa. Aloin koota tutkimukseni teoriaosaa tutustumalla huolen puheeksi ottamisesta kirjoitettuihin teorioihin ja tutkimuksiin. Tutkimuksellani on myönnetty tutkimuslupa Kouvolan kaupungilta 31.1.2018.

Sovin päiväkodin johtajan kanssa, että kartoitan haastateltavat itse. Oma lapseni oli haastattelujen sopimisen ajankohtana päivähoidossa samassa päiväkodissa, joten koin vanhempien henkilökohtaisen kohtaamisen helpottavan suostumista haastateltavaksi. Myönteisen haastattelulupauksen saatuaani laitoin haastateltavien vanhempien lasten vaatenaulakkoon kirjeen, jossa kerroin vanhemmille opinnäytetyön haastattelun tavoitteista, toimintatavoista sekä eettisyydestä (Liite 1). Seitsemän vanhempaa valikoitui haastatteluun. Haas-

tatteluajan sovimme vanhempien kanssa tekstiviestillä, Messenger- tai WhatsApp-sovelluksen viestillä. Haastattelu aika järjestyi kuuden vanhemman kanssa. Yksi vanhempi ei vastannut hänelle lähettämääni viestiin.

Vanhempien haastattelut toteutuivat toukokuussa 2018. Kukaan haastatelluista ei kokenut mielekkääksi haastattelua heti työpäivän jälkeen päiväkodilla, joten sovimme tapaamisen haastateltavan tai minun kotiin. Oma perheeni oli haastattelun aikana pois kotoa, millä varmistin luottamuksellisen haastattelutilanteen. Vanhempien luona haastattelutilanne keskeytettiin tarvittaessa, jos lapsi tarvitsi vanhemman huomiota. Aikaa yhden vanhemman haastattelemiseen kului noin 20 minuuttia.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 75) kehottavat, että laadullista tutkimusta tehdessä on tutkijan tiedettävä, mitä hän tekee. Haastattelutilannetta alustin kertomalla, että tutkimuksessa haetaan haastateltavan ajatuksia ja kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta. Osa haastateltavista kertoi ennen haastattelun alkamista aiheen jännittävän. He epäilivät, osaavatko vastata oikein. Kerroin, että kysymyksiin ei ole väärää vastauksia; jokaisella on omakohtainen kokemus huolesta sekä huolen puheeksi ottamisesta. Luotettavuuden varmistamiseksi nauhoitin vanhempien yksilöhaastattelut. Haastattelussa kävin teemahaastattelurungon kysymykset läpi (Liite 2). Kysymysten järjestys vaihteli haastateluissa, mutta kaikki vanhemmat vastasivat jokaiseen osioon. Puolistrukturoidun haastattelun etuna on, että haastattelussa voi haastateltavan vastauksiin perustuen tarkentaa ja syventää kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Tarvittaessa esitin tarkentavia kysymyksiä.

6.5 Analysointi

Kananen (2016, 106) ohjeistaa, että kvalitatiivisen aiheiston keräämisen jälkeen muutetaan aineisto sanalliseen muotoon; aineisto litteroidaan. Tutkimuskysymys ja analyysitapa määrittävät litteroinnin tarkkuustason (Ruusuvuori & Nikander 2017, 427). Purin aineiston nauhurilta tekstimuotoon touko- ja kesäkuun aikana. Kuuntelin ennen litteroinnin aloittamista haastattelut useaan kertaan. Litteroituani haastattelun kuuntelin haastattelun vielä kertaalleen, ennen kuin poistin nauhoituksen nauhurilta. Litteroin haastattelut kokonaisuudessaan

ja litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 25 sivua. Opinnäytetyöni kannalta olen-
naista oli haastateltavien vastausten sisältö, joten en kokenut tarpeelliseksi lit-
teroida taukoja tai esimerkiksi huokauksia ja naurahduksia. Litteroin sanatar-
kasti kaiken puhutun, joten aineistossa on mukana niin sanotut tilkesanat ja
välimerkit kuvaavat puheen rytmiä (ks. Ruusuvuori & Nikander 2017, 430).

Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa on kyse aineiston pilkkomisesta ja
ryhmittelystä erilaisten teemojen mukaan. Teemoittelussa aineistosta etsitään
teemaa kuvaavia näkemyksiä. Kaikista haastatteluista löytyneiden teemojen
alle olen koonnut kohtia, jotka liittyvät huolen määrittelyyn, huolen puheeksi
ottamiseen ja puheeksioton jälkeiseen tilanteeseen. Käytän opinnäytetyössäni
myös tyypittelyä, jolloin tiivistän haastateltavien tiettyä teemaa koskevat näke-
mykset yleistyksiksi. Opinnäytetyöni aineiston analyysiä ohjaa aikaisemman
tiedon perusteella luotu teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–110.) Tutkimus-
raporttini tueksi olen valinnut aineistosta sitaatteja, joilla havainnollistan tee-
moja ja tekemiäni tyypittelyjä.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen laadullinen analyysi tuotti kuuden vanhemman kertomuksen hei-
dän kokemuksista ja ajatuksista huolen puheeksi ottamisesta. Koska käsitte-
len tutkimusta vanhempien näkökulmasta, en käsittele työssäni sukupuolieroja
ja tutkimustuloksissa käytän haastateltavista vanhempi muotoa.

Tutkimuskysymyksessä painottuu vanhempien kokemukset huolen puheeksi
ottamisen alkutilanteesta ja huolen käsittelystä päiväkodissa. Tutkimuksen
alakysymyksillä kartoitettiin vanhempien ajatuksia päiväkodissa esiin tulevista
huolista ja huolen sanoittamisen tilanteista sekä siitä, minkälaisia haasteita
vanhemmat liittävät huolen puheeksi ottamiseen. Tutkimustulokset ja aineis-
ton teemat on jaoteltu määrittämään huolen puheeksi ottamisen taustaa, pu-
heeksi ottamisen alkutilannetta edeten huolen puheeksi ottamisen nykytilaan.
Tulevaisuuden analyysissä määritellään vanhempien kokemuksista, mikä on-
nistui huolen puheeksi ottamisessa ja mikä olisi voinut mennä toisin.

7.1 Esiin tuleva huoli

Haastattelun ensimmäisinä kysymyksinä kartoitettiin, mitä on huolen puheeksi ottaminen ja millaisista asioista huoli voi nousta esiin päiväkodissa sekä mitä ammatillista osaamista huolen puheeksi ottaminen edellyttää.

Jokainen vanhempi toi esiin huolen puheeksi ottamisen liittyvän oman lapsen asioihin. Lapsen kehityksen ja kasvun huolien lisäksi neljä vanhempaa nimesi lapsen perheestä ja lähipiiristä nousevat huolet, kuten läheisen henkilön tai perheen lemmikin kuoleman vaikutus lapseen. Yksi vanhemmista toi esiin huolen puheeksi ottamisen liittyvän päiväkodissa hoidossa olevaan lapseen, josta hän on sivullisena huolissaan. Vanhempien vastauksissa korostui, että lapsen muuttunut käytös tai hänen puheensa laukaisivat huolen.

Vanhemmat eivät kokeneet huolen puheeksi ottamisen vaativan tiettyä ammatillista osaamista. He määrittivät kasvattajan tarvitsevan koulutuksen lisäksi käytännön kokemusta päiväkotityöstä sekä halua pysyä mukana muuttuvassa yhteiskunnassa. Vanhemmat peräänkuuluttivat huolen puheeksi ottamisen edellyttävän läsnäolevan ja yhteistyöhaluisen kasvattajan kanssa toimimista. Kaksi vanhempaa painottivat vastauksissaan osaamisen menevän huolen aiheiden mukaan; varhaiskasvatuksen opettaja määrittää oppimisen alueen huolia. Vastauksissa korostui vastuu: huoli kuullaan, otetaan vastaan ja vietään eteenpäin tarvittaessa päiväkodin johtajalle tai ylemmille tahoille.

Että on kuulevat korvat siellä.

Mulle ei ole silleen väliä, että kuka sen hoitaa, kuha joku sen hoitaa.

Tulee jatkuvasti ilmiöitä yhteiskunnasta mitkä näkyy sit päiväkodissakin. Hakee sitten lisäoppia.

7.2 Huolen puheeksi ottamisen kokemuksia

Vanhemmista kukaan ei kokenut erikseen sopineen päiväkodin kasvattajien kanssa, miten huoli otetaan puheeksi. Neljä vastaajaa kertoi, että lapsen vasu-keskustelussa oli kirjattu avoin yhteistyö tai lapsen hoidon aloituksessa

oli puhuttu avoimesta tiedon vaihdosta vanhempien ja päiväkodin välillä. Vanhemmat painottivat, että päiväkodilla huoli otetaan esiin pääsääntöisesti keskustelemalla kasvokkain.

Kaikilla vanhemmilla oli kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodilla. Huoli on tuotu esiin tuonti- tai hakutilanteessa, ja siihen on mahdollisesti palattu lapsen vasu-keskustelussa tarkemmin. Lapsen vasu-keskustelu korostui huolen puheeksi ottamisen taustatyön paikkana, jossa huoleen pureuduttiin tarkemmin.

Ne on ollut sillä hetkellä, kun lasta on haettu hoidosta, niin siinä on sitten käyty saman tien asioita läpi.

Sitten vasu-keskustelussa käydään sitten tarkemmin niit asioita läpi, mut semmoset akuutimmat tilanteet kerrotaan siinä hakutilanteessa.

Vanhemmat olivat oma-aloitteisesti ottaneet esiin kasvattajien kanssa lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyviä huolia, joita olivat havainneet kotona. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 36) korostavat vanhemmuuden tarkoittavan, että aikuisten tarpeiden edelle menee lapsen hyvinvointi. Tämä korostui myös vanhempien vastauksissa, että on vanhemman vastuu tuoda huolet tarvittaessa esiin. Kukaan haastatelluista ei kokenut, että heillä olisi ollut vaikeuksia ottaa kasvattajien kanssa mieltä askarruttavia asioita esiin. Huolen puheeksi ottaminen vaati vanhemmista aikuisena toimimista.

Pitää ajatella, että lapsen etu on se tärkein, et vanhemmankin on niiku pakko sanoa ne asiat mitkä askarruttaa mieltä.

Kuten Vilén ym. (2013, 165) toteavat, että huolestuminen ei aina tarkoita isoa ja vakavaa asiaa, vanhemmat arvioivat heidän sanoittamien huolten olleen pieniä, joiden hoitamiseen ei tarvittu useita toimijoita. Haastatteluissa korostui, että vanhemmat hakivat tukea kasvattajilta lapsen kokemaan huoleen. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 59) sanoittaa, että huoli on lapselle suuri silloin, kun se vaivaa. Vanhemmat olivat tyytyväisiä, että päiväkodilla heidän kertomansa

lapsen jännityksestä tai surusta kumpuava huoli oli kuultu ja otettu vakavasti eikä tilannetta aliarvioitu.

Silloin mie sanoin niille, että lasta pelottaa nyt sit ihan hirveesti, et voitko vähän yrittää tukee, et sitä jännittää kovasti se. Se sano, et ehdottomasti, et hyvä kun kerroit.

Päiväkodissa tyypillisiä asioita, jotka otetaan vanhempien kanssa puheeksi, ovat lapsen käyttäytymisen äkilliset muutokset (Koivunen 2009, 173). Vanhempien vastauksissa myös korostui, että lapsen käyttäytymiseen ja kaveritaitoihin liittyvien huolien esille nostamisen aloite oli tullut päiväkodilta. Huolen puheeksi ottamisella kasvattaja haki lapsen päiväkodilla muuttuneeseen käytökseen vanhemman tukea. Vanhemmat kokivat, että henkilökunta oli yhdessä jutellut huolesta, ennen kuin huoli oli otettu esiin vanhemman kanssa.

Aikuinen sanoi, et hän ollut vähän huolissaan lapsesta. Nyt se on selkeesti, et joku painaa.

Niiku päiväkodin henkilökunta on yhdessä siitä jutellut ja sitten yksi on tullut sanomaan.

Vastauksissa tuli esiin vanhempien ja päiväkotihenkilökunnan avoin suhde, jolloin huoli pystytään ottamaan esiin. Vanhemman luottaessa lastaan hoitaviin kasvattajiin hän haluaa vaihtaa kasvattajan kanssa ajatuksia, vinkkejä, kokemuksia ja tunteita, miten lapsen kanssa on hyvä toimia (Vilén ym. 2013, 106). Työntekijöiden avoimuus ja yhteistyöhalukkuus nousivat esiin haastattelussa huolen puheeksi ottamisen toimivana asiana. Työntekijöiden tunteminen ja luottamus olivat vanhemmille tärkeitä; asioista keskusteltiin mieluiten lapsen oman ryhmän kasvattajien kanssa.

Lapsen ryhmässä on helposti lähestyttäviä henkilöitä, sellaisia, et tuntee, et ne aidosti välittää lapsesta.

En mie harjoittelijalle alkais puhumaan sitä kyllä.

7.3 Huolen puheeksi ottamisen jälkeen

Haastatteluissa ei tullut esiin, että huolen puheeksi ottaminen olisi vaikuttanut vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan väleihin. Huolesta kertominen, yhdessä ratkaisujen etsiminen ja tuen saaminen koettiin ennemmin lisänneen avointa yhteistyötä.

Vanhemmat ymmärsivät päiväkodin arjen, että tuonti- ja hakutilanteissa kasvattajan huomio saattaa jakaantua useaan suuntaan yhtä aikaa. Keskustelun katkeaminen sekä keskustelu eri päivinä samasta asiasta usean kasvattajan kanssa jätti tilanteen pidemmäksi aikaa vaiheeseen. Vanhemman soittaessa päiväkodille lapsen ryhmän puhelimeen saattoi vastata toisen ryhmän kasvattaja, jolloin viestin eteneminen kesti. Osa vanhemmista koki, että huolen puheeksi ottamisen jälkeen olisi ollut hyvä sopia aika, jolloin olisi ollut mahdollista keskustella tilanteesta rauhassa ja yhdellä kertaa kunnolla.

Se on ollut vähän kaaottista välillä, kun se juttelu on just siinä lapsen hakutilanteessa. Ja tietysti eri ihmiset on eri päivinä, kun haetaan.

Tosi monta kertaa sitten se tieto etenee aika hitaasti. Jos ryhmän puhelimeen on yrittänyt soittaa, niin siihen on vastannut jonkun ihan toisen ryhmän henkilö ja sitten on laittanut viestiä.

Huolen puheeksi ottamisen jälkeinen seuranta oli useamman vanhemman mielestä heidän oman aktiivisuuden varassa. He eivät kokeneet kielteisenä, että tarkastivat huolen puheeksi ottamisen jälkeen, miten lapsen tilanne oli edennyt. Vanhemmat kokivat huolien olleen niin pieniä, etteivät he kaivanneet huolta varten erikseen seurantapalaveria. Seurannan osalta vanhemmissa herätti turhautumista, jos tieto sovituista asioista ei kulkenut kaikille ryhmän aikuisille.

Me ollaan kysytty, että mites se asia on nyt mennyt. He ovat tavallaan niinku kertoneet sen, miten tilanne on sitten muuttunut päiväkodissa.

On siis sovittu jatkosta, mut se tieto ei ole kulkeutunut kaikille hoitajille.

Kaksi vanhempaa nosti esiin, että henkilökunnan vaihtuvuus koettiin raskaaksi asiaksi. Ryhmän henkilöstön vaihtuvuus nähtiin vaikeuttaneen asioiden hoitamista ja aiheuttaneen luottamuspulaa, koska he joutuivat luomaan uudelleen suhteet kasvattajiin.

Silloin minusta oli hankalaa, kun lapsella vaihtui tädit tosi usein.

Mitä enemmän vaihtuu se henkilöstö, niin kyllä se vaikeammaksi käy, siinä tulee luottamuspulaa. Jos on kauhean vähän aikaa tavallaan sama työntekijä.

7.4 Vanhempien kehittämisehdotuksia

Kaksi vanhempaa esitti, että huoli otettaisiin mahdollisimman nopeasti esiin vanhemman kanssa. Vanhemmat olivat kokeneet lapsesta kerrotun huolen tulleen puun takaa tilanteissa, joissa lapsen kehitystä oli seurattu jo jonkin aikaa päiväkodilla. Lapsen oppimisen haasteissa kasvattajat olivat näyttäneet erilaisia lapsen kanssa tehtyjä tehtäviä havaintojen tueksi, jotka vanhemmat pitivät positiivisena asiana. Vanhemmat kokivat, että päiväkodilla herännyt huoli olisi pitänyt kertoa heille aiemmin, jotta he olisivat ehtineet varautua lapsen haasteisiin tai käsitellä tilanteita kotona yhdessä lapsen kanssa.

Jos sanotaan, että on jo jonkun aikaa ollut. No ehkä sitä on vähän jäänyt semmonen, miksei sitä ole aikaisemmin tuotu sitä asiaa esille.

Jäi sellain hyvin luotettava olo heti. Selvästi niiku tiesivät mistä puhuivat. Tottakai se on hienoa et saada sitten sitä erikoistukea, just sitä tehostettua tukea. Toisaalta olishan he voinut aikaisemmin ehkä puhua.

Vanhemman ollessa huolissaan lapsensa kehityksestä, kasvattajan on vastattava huolipuheeseen (Merikoski & Pihlaja 2018, 217). Vanhemmat, joiden lapsilla oli ollut käytöksessä ja kaverisuhteiden muodostamisessa haasteita, toivoivat huolen puheeksi ottamisen yhteydessä sovittujen tukikeinojen selkeämpää seurantaa. Heille oli jäänyt epäselväksi, miten päiväkodilla oli autettu lasta tunnetaitojen hallinnassa ja leikkitaitojen harjoittelussa, vai oliko kyseessä enemmän lapsen iän mukaiseen kasvuun liittyvä asia, kun tilanne oli parantunut.

Laitettu niihin tavoitteisiin, että yritetään yhdessä ohjata johonkin suuntaan, lapsen kanssa mentäisiin siihen tilanteeseen mukaan ja vähä niiku ohjattais kaveritilanteen luomista. Mä en oikeestaan tiedä, et onks sellasta oikeesti tapahtunut.

Vanhemmat toivoivat tiedonkulun parannusta lapsen päiväkotiryhmän sisällä. Yhden kasvattajan kanssa sovittu käytäntö ei ollut tavoittanut kaikkia ryhmän kasvattajia. Wilman kautta tiedottaminen nähtiin myönteisenä asiana erityisesti, jos toinen vanhemmista pääsääntöisesti toi lapsen päivähoitoon ja toinen haki. He kokivat, että Wilma-viestien avulla tärkeiden asioiden muistaminen ei jäänyt vain toisen vanhemman harteille. Vanhemmat määrittivät, että heidän lähettämiin viesteihin vastataan viiveellä ja puhelimeen saattoi vastata toisen ryhmän kasvattaja. Vanhemmat pitivät lapsen vasu-keskusteluja myönteisinä tapaamisina, jolloin pystyi vaihtamaan kuulumisia ilman kiirettä. Haastattelussa nousi esiin vanhempain toive, että kerran vuodessa olevan vasu-keskustelun lisänä olisi lyhyempiä tapaamisia, jolloin lapsen asioista pystyisi puhumaan pidempään.

Kuka on sen tiimin vastaava varmistaisi sen, että kaikki tietää mitä on sovittu tietyn lapsen kohdalla.

Esimerkiksi sen Wilman kautta viestittely, et kannattaa oottaa sieltä vastausta ehkä viikon päästä, kun ne eivät pääse koneelle.

Vasu-keskustelut on kerran vuodessa, et voisko olla semmosia vanhempain vartteja tai tämmösiä, et voisi niiku vähän pidempään puhua lapsen asioista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuuden vanhemman kokemukset omakohtaisista huolen puheeksi ottamisen kokemuksesta olivat yksilöllisiä. Vanhemmat ymmärsivät heidän vastuun huolen puheeksi ottamisessa. He kokivat lähtevänsä selvittämään oman lapsen huolen aiheita aktiivisesti. Tutkimustulokset olivat verrattavissa teoriaosiossa esittelemieni aiempien tutkimusten kanssa. Huolen puheeksi ottamisessa korostuu vanhemman ja kasvattajan välinen vuorovaikutus ja avoimuus. He kokivat Napan päiväkodin kasvattajat helposti lähestyttäviksi ja luotettaviksi sekä yhteistyö oli vanhempien mielestä toimivaa. Vanhemmat keskustelevat mieluiten lapsen ja perheen asioista niiden kasvattajien kanssa, joiden kanssa lapsi mieluiten toimii. Vanhemmille on tärkeää, että kasvattajat tuntevat heidän lapsen.

Huolen puheeksi ottamisen laukaisemassa prosessissa korostuu Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelman slogan: ”Ei vain sanoja paperilla, vaan tekoja työssä ja arjessa”. Vanhemmat hakivat päiväkodin kasvattajilta enemmän tukea kuin valmiita ratkaisuja heränneeseen huoleen. He toivoivat yhteistä keskustelua, mitä kasvattajat ovat mieltä asiasta, ja yhdessä miettimistä, miten olisi paras toimia. Huolen koko ei saa vaikuttaa kasvattajan suhtautumiseen ja asennoitumiseen yksittäisen lapsen tai vanhemman kokemaan huoleen.

Teoriatieto (ks. Koivunen 2009, 160) kehottaa, ettei huolen puheeksi ottamista pidä venyttää. Tämä sama tuli esiin osan vanhempien vastauksissa, että asian olisi voinut kertoa heille aiemmin. Kasvattajan kokema huoli pitäisi saada sanoitettua vanhemmalle aiemmin kuin tilanne on edennyt niin pitkälle, että vanhemman kuullessa huolesta ensimmäisen kerran tarjotaan samassa keskustelussa lapselle tehostettua tukea.

Kasvattajana ei tule ajatelleeksi, että se, mikä näyttäytyy kasvattajalle seurantaan vaativana huolena, voi tuntua vanhemmasta vähäpätöisemmältä asialta. Haastatteluissa nousi esiin, että vanhemmat eivät tulkinneet kasvattajan huoli-puhetta yhtä voimakkaaksi kuin kasvattaja oli saattanut huolen kokea. Vanhemmat pitivät päiväkodissa esiin otettuja oman lapsen huolia pieninä. He näkivät tilanteen liittyvän enemmän lapsen kasvunvaiheeseen, joka korjaantuu

ajan myötä, eivätkä kokeneet tarjottua tukea, kuten puheterapiaa tai erityislastentarhanopettajan tukea, vielä ajankohtaiseksi.

Vanhemman näkökulma antaa kasvattajalle lisätietoa kasvatusyhteistyössä toimimiseen. Vastauksissa korostui, että vanhemmat odottavat, että sovitusta asioista pidetään kiinni päiväkodissa. Vanhempien ja kasvattajien yhdessä sopimat tavat tehdä työtä lapsen hyväksi pitää myös tuoda vanhemmille esiin, että päiväkodissa toimitaan sovitusti. Vanhemmat kokivat henkilökunnan vaihtuvuuden vaikuttavan yhteistyöhön. Toimikauden alussa on tärkeää panostaa vanhempien ja kasvattajien kasvatusyhteistyösuhteen muotoutumiseen; huolen puheeksi ottamisessa vanhemmat korostivat, että päiväkodilla tunnetaan heidän perhe.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Hakala (2017, 166) kehottaa arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta kahdella tavalla: aineiston sisäisellä ja ulkoisella luotettavuudella. Lapseni oli hoidossa tutkimukseen osallistuneessa päiväkodissa. Tämä saattoi lisätä tai vähentää luottamusta vastaajien keskuudessa. Tutkijana koin vanhemmuuden lisänneen luottamusta vastaajien keskuudessa. Haastattelupaikkana koti lisäsi luottamusta puhua huolista. Kotiympäristössä on myös häiriötekijöitä lapsen vaatiessa huomiota. Keskeytimme haastattelun tarvittaessa, ja haastattelun jatkuessa tarvittaessa toistin käsittelemämme kysymyksen uudelleen. Koin haastattelun sopivan tähän työhön parhaiten. Vaikka haastateltavien otanta oli pieni, niin heidän vastausten analysointi vastasi tutkimuskysymykseeni. Tutustuessani aiempiin tutkimuksiin tutkijat kokivat haasteelliseksi tyhjäksi jääneet kyselylomakkeen avoimet kysymykset. Haastattelussa pystyin lisäkysymyksillä saamaan täydennystä haastateltavien vastauksiin. Sanatarkasti tehty literointi ei muuttanut aineistoa vaikeasti luettavaksi.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 23) korostavat tutkimuksen teorian toimivan luotettavuuden hahmottamisessa. Olen koonnut teoriaosan mahdollisimman useaa lähdettä hyväksi käyttäen. Lähdemateriaalien valinnassa olen painottanut kattavia tutkimuksia ja lähteiden tuoreutta. Olen tutkimuksessani pyrkinyt luotetta-

vuuteen tuomalla opinnäytetyöprosessin vaiheet huolellisesti esiin. Tutkimustulokset kuvaavat tutkimukseni kohdetta ja ovat yhdenmukaiset aiempien tutkimusten kanssa.

Aineiston riittävyttä voi tarkastella kylläntymisellä eli saturaatiolla, jolloin tutkimusongelman kannalta haastateltavat eivät tuota enää uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Huoli on subjektiivinen kokemus, jonka kaikki haastatteluun osallistuneet määrittivät erilaisin painotuksin. Aineisto alkoi toistamaan itseään erityisesti vanhempien määritellessä hyvin onnistunutta huolen puheeksi ottamista, jolloin korostui henkilökunnan tunteminen ja luotettavuus jokaisessa vastauksessa.

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Olen työssäni noudattanut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kokoamia hyviä tieteellisiä käytäntöjä (ks. Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 6 -7). Opinnäytetyölleni olen hakenut asianmukaisen tutkimusluvan Kouvolan kaupungilta. Toisten tekstejä lainatessani olen kirjannut lähteet huolellisesti ja käyttänyt kursivointia, jos olen siteerannut tekstiä suoraan. Säilytän tutkimukseeni koamani litterointiaineiston opinnäytetyöni hyväksymiseen asti, jonka jälkeen hävitän sen asianmukaisesti. Haastattelujen nauhoitukset olen poistanut litteroituani haastattelut.

Tutkimusaineiston anonymisointi tulee suunnitella aina aineistokohtaisesti, jolloin otetaan huomioon käyttöympäristö, käytettävyys ja aineiston ominaisuudet, kuten vastaajajoukon koko ja sisällön yksityiskohtaisuus (Tunnisteellisuus ja anonymisointi 2018). Haastateltavilta ei kysytty haastattelussa heidän tai lapsen nimeä, ikää tai sukupuolta, koska nämä eivät olleet tutkimustulosten osalta tarkoituksenmukaisia tietoja. Haastateltavien joukko koostuu yhden päiväkodin lasten vanhemmista, joten tutkimustuloksiin liitetyistä suorista aineistositaaateista on poistettu suorat ja vahvat epäsuorat tunnisteet. Tutkimustuloksissa ei ole taustaluokiteltu haastateltavia lapsen päiväkotiryhmän mukaan. Haastateltavat pysyivät koko tutkimuksen ajan tunnistamattomina, ja heidän tuottamiaan vastauksia käsittelin luottamuksella. Opinnäytetyön tuloksissa en ota kantaa vanhemman tai lapsen sukupuoleen tai perherakenteeseen, vaan käytän neutraaleja termejä: vanhempi, vanhemmat, lapsi ja perhe. Litteroinnin

aikana muutin esiin nousseet nimet, joiden perusteella haastateltava tai lapsi olisi voitu tunnistaa.

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2010, 25) korostavat, että ihmisarvon kunnioittaminen on tutkimuksen lähtökohta. Hyvärinen (2017, 32) määrittää, että eettinen tutkija ei aiheuta haastateltaville vaivaa, eikä kysele asioita vain uteliaisuuttaan. Haastatteluun osallistuneet tiesivät, mistä haastattelussa oli kysymys. Tämä toteutui tutkimuksessa antamalla haastateltaville mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen, ja heillä oli oikeus keskeyttää haastattelu tahtoessaan. Saatekirjeessä selitin vanhemmille, miksi heidät pyydettiin haastatteluun, mitä aineistolle tapahtuu analysoinnin jälkeen sekä kerroin heidän henkilötietojen pysyvän salassa (Liite 1). Kerroin myös haastattelutilanteessa, että en käytä haastateltavan tai lasten nimiä tutkimustuloksissani ja poistan nauhoitukset litteroinnin jälkeen.

9 POHDINTA

9.1 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöni aihe oli kiinnostava ja ajankohtainen varhaiskasvatuksen lainsäädännön painottaessa vanhempien osallisuutta sekä lasten varhaista tukemista päivähoitossa. Koen, että vanhempien kokemukset ja ajatukset ovat arvokasta tietoa kaikille päiväkodissa työskenteleville.

Tämä on toinen AMK-opinnäytetyöni. Edellisessä työssä oli kvantitatiivinen tutkimusote, joten työt ovat keskenään hyvin erilaiset. Kvalitatiivinen tutkimusote vaati oman sisäistämisen. Kuten Kananen (2016, 105) määrittää, laadullisen tutkimuksen raportointi on haasteellisempaa verrattuna määrälliseen tutkimukseen, jossa sain tulokset lukuina. Jälkeenpäin näkisin, että työni haastavin osuus oli teemoitella aineistosta vastaukset ja koota niistä ymmärrettäviä tulokintoja. Yksin työskentely tässä opinnäytetyössä oli minulle sopivin työskentelytapa. Opinnäyteprosessin eteneminen rytmittyi perhe-elämän ja työssä käymisen kanssa, joten toisinaan aikataulujen pitäminen oli haasteellista.

Haastattelutilanteet koin rauhallisiksi. Havainnoin, että tutkijan pitää olla sisäistänyt tutkittava aiheensa sekä tietää, mitä tutkii, että haastattelu pysyy oikealla polulla, mutta etenee haastateltavan kannalta rentoutuneesti. Tiukalla

kysymys ja siihen vastaus -dialogilla haastattelu olisi tuntunut hyvin muodolliselta. Tahdoin, että haastateltavalle jää haastattelusta positiivinen mielikuva, koska huomioin, ettei oman lapsen huolista ole helppo kertoa, erityisesti jos ne liittyvät lapsen persoonallisuuteen tai kehitykseen.

Olen tyytyväinen opinnäytetyöni tuloksista. Työn avulla olen pystynyt osoittamaan omaa oppineisuuttani varhaiskasvatuksen huolen puheeksi ottamisesta. Koen, että tämän opinnäytetyöni mukana sain toivomaani lisätietoa siitä, mitä vanhemmat kaipaavat kasvatusyhteistyöltä ja miten he odottavat huolen puheeksi ottamisen sujuvan. Haastattelut avasivat näkemyksiä, joita vanhemmat eivät sanoita lapsen hakutilanteessa tai lapsen vasu-keskustelussa kasvattajalle. Opinnäytetyöprosessini on tukenut ammatillista kasvuani varhaiskasvatukseen suuntautuvana sosionomina.

9.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Tämän tutkimuksen näkökulmasta jatkotutkimuskohteena voisi olla tutkimuksen laajentaminen vuoropäivähoitoon ja isompaan päivähoitoyksikköön, jossa kasvattajia on enemmän kuin kohdeyksikössäni. Haastatteluun osallistuneet vanhemmat halusivat keskustella lapsen asioista mieluiten lapsen oman ryhmän kasvattajien kanssa, ja henkilökunnan vaihtuvuus koettiin yhteistyötä vaikeuttavaksi asiaksi. Vanhemmat arvostivat, että päiväkodin kasvattajat tuntevat heidän perheen. Tuttuus teki heidän näkemyksen mukaan yhteistyöstä vaivatonta, ja huolen puheeksi ottamista ei tarvinnut jännittää tai huolta jättää sanoittamatta. Vertaileva tutkimus kertoisi, eroaako vuorohoitoa tarvitsevien perheiden näkemykset huolen puheeksi ottamisesta.

Varhaiskasvatuksessa olemme kiinnostuneita lapsesta kokonaisuudessa. Lapsen ajatukset, kokemukset ja tunteet ovat tärkeitä. Näkisin, että mielenkiintoinen tutkimus olisi huolen kokemuksen määrittäminen lapsen sanoin. Mistä varhaiskasvatusikäinen lapsi on huolissaan, kenelle hän kertoo huolen ja miten toivoo tilanteen ratkeavan kertomisen jälkeen?

LÄHTEET

Ahopalo, J. 2011. Päivähoidon työntekijän lasta koskevan huolen käsittely osana ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110390/urn_nbn_fi_uef-20110390.pdf [viitattu 4.2.2018].

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2016. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 262–275.

Anttila, J. & Halla-aho, E. 2013. Vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuudesta ja huolen puheeksi ottamisesta: Ruonan ja Taimon päiväkodeissa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112518057> [viitattu 20.1.2018].

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Oppaita 60. Helsinki: Stakes.

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus: Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. - 16. painos. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2004. Päivähoito varhaisen puuttumisen mahdollistajana. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 188–210.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huolen puheeksi oton ennakkotietolomake. 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/647345/3563821/Huolen+puheeksioton+ennakointilomake+%281%29.pdf/e84894c4-c590-461e-b4a3-2a7a18517785> [viitattu 10.2.2018].

Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 11–45.

Hyvä tieteellinen käytäntö. 2012. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 11.2.2018].

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi: perhetyön arkea. 2. painos. Helsinki: Edita.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karila, K. 2017. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 9–11.

Karjalainen, S. 2017. Pieniä kohtaamisia. Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 15–17.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Tutkimus 72/2012. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 73–104.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kola-Torvinen, P. 2017. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 12 - 14.

Komi, T. 2017. Oletko sosiaalisesti oikeudenmukainen? Lastentarha 5/17, 12–13.

Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma. s.a. Kouvolan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://issuu.com/kouvolankaupunki/docs/kouvolan_varhaiskasvatussuunnitelma [viitattu 7.4.2018].

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita.

Martikainen, R. & Kauniskangas, K. 2011. Puheeksi ottamalla ongelman ytimeen! erityiskasvatus 2, 8-9.

Merikoski, H. & Pihlaja, P. 2018. Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 201–222.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5.painos. Helsinki: Pedatieto Oy.

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi: yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi: onnistuneen yhteistyön arvoista ratkomassa. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Napan päiväkoti. 2018. Kouvolan kaupunki. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.4.2018. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/index/paivahoitojavarhaiskasvatus/paivakodit/paivakotienkotisivut/napanpaivakoti.html> [viitattu 1.10.2018].

Neitola, M. 2017. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 25–26.

Nummenmaa, A.R. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Onnismaa, E-L. 2017. Miksi opettajaa tarvitaan? Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 34–35.

Parrila, S. & Alila, K. 2011. Varhaiskasvatuksen arjen ja vuorovaikutuksen kehittämishaasteita. Teoksessa: Allilla, K & Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa: katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Ediva, 155–167.

Pihlaja, P. & Viitala, R. 2018. Muuttuva varhaiskasvatus. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–50.

Pohjola, T. 2018. Päiväkodin johtaja. Haastattelu 12.1.2018. Kouvolan kaupunki.

Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–140.

Repo, K. 2015. Varhaisen puuttumisen ja huolien puheeksiottamisen kehittäminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96011/Repo_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 18.2.2018].

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Rintakorpi, K. 2017. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun ja kehittämisen välineenä. *Nyt on pedagogiikan aika!* Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 27–28.

Roos, P. 2017. Osallisuuden polulla. *Nyt on pedagogiikan aika!* Lastentarhanopettajaliitto 11/2017, 23–24.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 427–444.

Seppälä-Vessari, E. & Siitonen, E. 2016. Päiväkotien työnjaolla vaikutusta lasten arkeen. *Stalli Suomen Lastenhoitoalan Liiton jäsenlehti* 6/2016, 27.

Stock Kranowitz, C. 2004. Tahatonta tohollusta. 2. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. s.a. KvaliMOTV. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html [viitattu 14.10.2018].

Suhonen, E. 2011. Vuorovaikutussuhteiden merkitys taaperoiden kehitykseen ja oppimiseen varhais(erityis)kasvatuksessa. Teoksessa: Allilla, K & Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa: katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Ediva, 93–106.

Tolonen, P. 2016. Luo luottamusta – suojele lasta. *Stalli Suomen Lastenhoitoalan Liiton jäsenlehti* 6/2016, 16–17.

Tunnisteellisuus ja anonymisointi. 2018. Aineistohallinnan käsikirja. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Päivitetty: 6.7.2018. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/fi/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi.html> [viitattu 1.10.2018].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2.painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. 1. – 5. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Liite 1. Kirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat,

Olen sosionomi-opiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötäni liittyen varhaiskasvatusikäisiin lapsiin. Aiheeni on: Vanhempien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa. Opinnäytetyöni valmistuu joulukuuhun 2018 mennessä.

Osallistumalla haastatteluun Teillä on mahdollisuus tuoda esiin mielipiteitä, kokemuksianne ja näkemyksiänne. Samalla olette mukana kehittämässä lastenne päivähoitoa sekä yhteistyötä vanhempien ja hoitohenkilökunnan välillä.

Haastattelu tehdään teemahaastatteluna. Kysymykset koskevat Teidän ajatuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa. Haastattelut nauhoitetaan ja osallistuminen on täysin luottamuksellista. Tutkimusmateriaali on vain omassa käytössäni ja tuhoan sen heti, kun aineisto on analysoitu. Haastateltavien nimiä ei käytetä opinnäytetyön raportissa. Olen saanut tutkimukselleni sen edellyttämän tutkimusluvan Kouvolan kaupungilta.

Osallistumisestanne ja ajastanne kiittäen,

Niina Vähäuski

Lisätietoja puhelimitse xxx xxxxxxx tai sähköpostitse niina.vahauski@edu.xamk.fi

Liite 2. Teemahaastattelurunko

TAUSTA: Isä Äiti Muu huoltaja

Onko Teidän lapsi ollut Napan päiväkodissa päivähoidossa yli yhden vuoden?

Kyllä Ei

1. HUOLIPUHEEN TAUSTA

Mitä teistä tarkoittaa huolen puheeksi ottaminen päiväkodissa?

Kerro muutamia esimerkkejä millaisista asioista huoli voi nousta päiväkodissa.

Millaista ammatillista osaamista huolen puheeksi ottaminen edellyttää?

2. HUOLEN PUHEEKSIOTTAMISEN ALKUTILANNE

Oletteko sopineet oman lapsen kasvattajien kanssa tapoja miten huoli otetaan puheeksi?

Millaisia huolen heräämisen tilanteita olet kohdannut kasvattajien kanssa?

Ovatko päiväkodin kasvattajat ottaneet kanssanne huolia puheeksi?

Miten he ovat toimineet silloin?

Oletko kokenut, että kasvattaja on valmistautunut puheeksiottotilanteeseen?

Onko keskusteluissa tullut selväksi mistä kasvattaja on huolissaan?

3. HUOLEN PUHEEKSIOTTAMISEN NYKYTILANNE

Millaista tukea olette saaneet päiväkodin kasvattajilta esiin tulleiden huolien ratkaisuun?

Ovatko esiin nousseet huolet pystytytty käsittelemään loppuun, tai onko huolipuheen jälkeen tilannetta seurattu ja onko ollut seurantapalaveria tai sovittu jatkosta?

Onko huolen puheeksi ottaminen vaikuttanut yhteistyöhön kasvattajien kanssa?

4. HUOLEN PUHEEKSIOTTOTILANTEEN KEHITTÄMINEN

Mikä on mielestänne ollut toimivaa huolien puheeksi ottamisessa?

Mitä ovat hyvän yhteistyön mahdollistavia tekijöitä?

Mitkä asiat hankaloittavat mielestänne yhteistyötä henkilökunnan kanssa?

Onko teillä ollut vaikeuksia ottaa puheeksi teitä askarruttavia asioita kasvattajan kanssa?

Mihin asioihin toivoisitte parannusta, jotta huolen puheeksi ottaminen olisi toimivampaa?